

Vergaderjaar 2024–2025

26 642

Europees Sociaal Fonds (ESF)

Nr. 148

BRIEF VAN DE STAATSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 mei 2025

Aanleiding

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) is het oudste en belangrijkste EU-fonds om werkgelegenheid en sociale integratie te bevorderen. Met deze brief informeer ik uw Kamer over de voortgang van het ESF+ programma 2021–2027 vanaf het begin van deze programmaperiode. Afgesproken is dat de Kamer eens per twee jaar wordt geïnformeerd over de besteding van de middelen uit ESF+. ¹ Ook informeer ik uw Kamer over de stand van zaken met betrekking tot de inzet van aanvullende middelen uit REACT-EU (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe).

In de periode 2021–2027 wordt uit het ESF+ in totaal afgerond ruim € 413 miljoen beschikbaar gesteld aan Nederland. Het Nederlandse ESF+ programma is grotendeels gericht op het ondersteunen van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie, zowel werkenden als niet-werkenden (beschikbaar budget € 366 miljoen). Ook zet het programma in op het bevorderen van sociale innovatie (€ 16 miljoen) en het ondersteunen van de doelgroep «meest behoeftigen» met voedselhulp en/of materiële hulp (€ 16 miljoen). De voortgang op deze thema's wordt besproken in deze brief, alsmede de voortgang op het programma REACT-EU.

Voortgang programma ESF+ 2021–2027

Prioriteit 1: Ondersteunen mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie

Doel is om mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie te ondersteunen bij het toetreden tot de arbeidsmarkt of bij het realiseren van meer (betaald) uren werk. In totaal is voor deze prioriteit € 102 miljoen opengesteld voor de 35 arbeidsmarktregio's voor het verbeteren van de

¹ Plenaire verslagen | Tweede Kamer der Staten-Generaal; debat Tweede Kamer, 30^e vergadering, Donderdag 28 november 2024

toegang tot werk. € 70 miljoen is opengesteld voor Opleidings- en ontwikkelingsfondsen of samenwerkingsverbanden voor het bevorderen van een leven lang leren.

Er is speciale aandacht voor sociale inclusie. Het doel is sociale uitsluiting te voorkomen en ook voor personen die nog niet naar de arbeidsmarkt begeleid kunnen worden voorzieningen beschikbaar te stellen om hun maatschappelijke participatie te vergroten. Er is door 32 arbeidsmarktregio's voor ruim € 16 miljoen aan subsidieaanvragen ingediend onder sociale inclusie.

Voorbeeldproject «Op je plek in de zorg»

De gemeente Leiden heeft een mooi en innovatief project voor o.a. statushouders lopen. Deze statushouders krijgen van de gemeente een geïntegreerd aanbod waardoor op meerdere leefgebieden vooruitgang wordt geboekt. Het gaat om het leren van Nederlands, het bieden van huisvesting en het volgen van een opleiding met baangarantie in de (verpleeghuis-)zorg na afloop van dit traject. De gemeente werkt hierbij samen met diverse publiek-private partners zoals VluchtelingenWerk, DUWO, mbo Rijnland en de Alrijne zorggroep. Met dit project wordt voor meerdere maatschappelijke uitdagingen tegelijk een oplossing geboden en dit project mag dus met recht een sociaal innovatief project genoemd worden. Het doel is om in 2027 50% van de deelnemende statushouders en studenten een zorgopleiding te laten afronden op minimaal niveau 1 en 2. Daarmee is de deelnemer gegarandeerd van een baan voor minimaal 24 uur in de verpleeghuiszorg.

Voor het bevorderen van een betere arbeidsmarkttoegang van leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (Vso/pro), is door de arbeidsmarktregio's voor € 48,3 miljoen aangevraagd. Voor de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is € 20 miljoen beschikbaar gesteld voor het extra ondersteunen van ex-gedetineerden richting werk.

Prioriteit 2: Sociale innovatie

Overkoepelend doel van deze prioriteit is het bevorderen van sociaal innovatieve activiteiten gericht op gelijke kansen op de arbeidsmarkt en te zorgen voor duurzame en inclusieve werkgelegenheid. Voor het eerste tijdvak is € 5,5 miljoen beschikbaar gesteld voor het bevorderen van gendergelijkheid binnen arbeidsorganisaties en de arbeidsmarkt.

Voor het tweede onlangs gepubliceerde tijdvak Sociale Innovatie Diversiteit in Bedrijf kan de SER een aanvraag indienen voor het stimuleren en helpen van arbeidsorganisaties om meer divers en inclusief te worden. Ook is het kabinet van plan om een derde aanvraagtijdvak voor sociale innovatie binnen ESF+ open te stellen voor sociaal innovatieve projecten die gericht zijn op sociale inclusie of verhoogde arbeidsmarkttoeleiding van statushouders, EU-arbeidsmigranten of Oekraïense ontheemden. Het kabinet verwacht dit tijdvak in 2025 te openen.²

Prioriteit 3: Voedselhulp

Het doel van dit onderdeel is het gratis beschikbaar stellen van voedsel aan de meest behoeftige personen, met extra aandacht voor de behoeften van kinderen. De beschikbare subsidie voor dit tijdvak bedraagt € 15,8 miljoen. Begunstigde van de subsidie voor voedselhulp, materiele basishulp en begeleidende maatregelen onder het ESF+ is de stichting

² Kamerstukken II 2023–24, 32 824, nr. 412.

Voedselvangnet. In het vierde kwartaal van 2024 heeft de eerste inkoop en uitgifte plaatsgevonden.

Tabel 1 in de bijlage geeft de volledige stand van zaken van het begin van de programmaperiode tot en met begin 2025 voor wat betreft het totale ESF+ budget, hoeveel is verleend en wanneer naar verwachting het resterende budget wordt opengesteld voor bovenstaande prioriteiten en sub indicatoren voor het ESF+.

Evaluatie ESF+

Blijkens de procesevaluatie van november 2024³ over de eerste openstellingen van Arbeidsmarkttoeleiding en Actieve inclusie⁴, waarden de aanvragers de inhoud en uitvoering van de regeling en de aandacht voor sociale inclusie. De toegevoegde waarde bij vso/pro projecten wordt nog steeds als erg groot ervaren. Blijkens de procesevaluatie van de eerste openstelling van de subsidieregeling ESF+ sectoren⁵ is dit in de kern een goede regeling, die voldoende afgestemd is op wensen en behoeften van mogelijke aanvragers.

REACT-EU

Recent zijn de resultaten van de eindevaluatie van het REACT-EU programma gepubliceerd.⁶ In de evaluatie komt aan bod welke bijdrage de middelen binnen het ESF-programma hebben geleverd aan de arbeidsinpassing en arbeidsmarktpositie van de REACT-EU doelgroep en welke bijdrage het programma heeft geleverd aan een groen en digitaal Europa.

De resultaten uit het onderzoek laten zien dat een totaal van 209.550 personen hebben deelgenomen aan een traject gefinancierd vanuit het REACT-EU programma. De ervaringen met de uitvoering van REACT-EU zijn grotendeels positief en laten zien dat Nederland in een crisiscontext in staat is gebleken om in korte tijd een groot aantal projectactiviteiten op te zetten en deelnemers te bereiken.

Uit de eindevaluatie van REACT-EU voor Nederland blijkt dat de arbeidsinpassing en de arbeidsmarktpositie van de (kwetsbare) doelgroepen is gestegen t.o.v. het begin van de programmaperiode. In totaal vond 33% van de doelgroep werk of beter werk: 20% vond werk⁷ en 13% vond beter werk.⁸ Deze percentages zijn in lijn met het gehele ESF-programma 2014–2020 (respectievelijk 34%, 21% en 13%).⁹ Eind 2024 is 99% van € 269,5 miljoen REACT-EU projectbudget besteed en succesvol verantwoord.

³ Evaluatie ESF+ 2021–2027 (arbeidsmarkttoeleiding en actieve inclusie) | Publicatie | Uitvoering van Beleid

⁴ Onder actieve inclusie vallen projecten waarbij VSO/Pro scholen als begunstigde zich richten op het bevorderen van de aansluiting van voortgezet speciaal onderwijs (VSO) of praktijkonderwijs (PRO) op de arbeidsmarkt of vervolgonderwijs en het project van DJL.

⁵ Eindrapport: Procesevaluatie eerste tijdvak ESF+ sectoren (2021–2027)

⁶ Rapport eindevaluatie REACT-EU | Publicatie | Uitvoering van Beleid. Het doel van REACT-EU is om bijstand te verlenen ter bevordering van het crisisherstel in de context van de COVID-19-pandemie en de sociale gevolgen daarvan en ter voorbereiding van een groen, digitaal en veerkrachtig herstel van de economie.

⁷ De categorie «werk» bestaat uit deelnemers die geen werk hadden of inactief waren bij de start van het REACT-EU traject en werk hebben gevonden aan het eind van het traject.

⁸ De categorie «beter werk» bestaat uit deelnemers die bij de start van het traject werk hadden en die aan het eind van het traject een verbeterde arbeidsmarktpositie hebben. Dit kan zijn een toename in contracturen, overgang van baan met reïntegratietraject naar baan zonder re-integratietraject, overgang van tijdelijk naar vast contract en toename in uurloon.

⁹ Dashboard Europees Sociaal Fonds in Nederland, 2014–2023 | CBS

Mid Term Review ESF+

De Europese Commissie heeft bepaald dat er halverwege het Europees semester ook een beleidsevaluatie voor de ESF+ periode uitgevoerd dient te worden, de zogenaamde Mid Term Review (MTR). Hierbij wordt onder andere getoetst of het ESF+ programma nog steeds in lijn is met nieuwe sociaaleconomische uitdagingen, die in de relevante landen-specifieke aanbevelingen en andere kaders worden geschetst, en of het programma nog wijzigingen behoeft.

De conclusie van de MTR ESF+ is dat het huidige ESF+ programma goed reageert op de recente sociaaleconomische ontwikkelingen. Er hoeven daarom geen aanpassingen gedaan te worden in het ESF+ programma.

ESF 2014–2020

Voor de volledigheid wordt vermeld dat alle projecten van de programma-periode 2014–2020 zijn afgerond en dat de indiening van de afsluitingsdocumenten aan de Europese Commissie uiterlijk 15 februari 2026 zal plaatsvinden.

Motie Ceder en MFK 2028–2034

In reactie op de vraag van lid Koekkoek¹⁰ en de motie van lid Ceder (CU)¹¹ zullen wij potentiële begunstigen van ESF+ tijdig inlichten over de mogelijkheid om ESF+ middelen in te zetten voor de ondersteuning van dakloze EU-burgers. Wij bieden hen ondersteuning bij het aanvragen van die middelen.

Voor de inrichting van het ESF in de periode 2028–2034 zijn nog geen voorstellen gedaan door de Europese Commissie (EC). Het ESF is een cohesiefonds en onderdeel van het Meerjarig Financieel Kader van de Europese Unie (MFK). Uw Kamer is recent geïnformeerd over de Nederlandse inzet op het MFK.¹² De voorstellen van de EC voor het komende MFK worden verwacht in de zomer van 2025. Daarna zal ook de kabinetsappreciatie van deze voorstellen met uw Kamer worden gedeeld.

Tot slot

De ESF-middelen hebben een belangrijke rol in het bevorderen van werkgelegenheid, sociale inclusie en het versterken van vaardigheden in alle arbeidsmarktregio's. Het is mooi om te zien dat genoemde ESF-projecten in de praktijk effect hebben en mensen helpen op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs, sociale ontwikkeling en arbeidsmarktvaardigheden en om de arbeidsmarkt te verstevigen¹³. Het ESF+ is daarom ook een belangrijk instrument voor het investeren in mensen. Zoals ook uit de conclusie van de Mid Term Review ESF+ blijkt, zit het programma op de goede weg voor wat betreft de uitvoering en zijn tot het einde van de programmaperiode van ESF+ (31-12-2027) geen wijzigingen voorzien.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J.N.J. Nobel

¹⁰ Plenaire verslagen I Tweede Kamer der Staten-Generaal

¹¹ Motie van 19 december 2024, met Kamerstuk 29 325, nr. 179

¹² Kamerstukken II 2024/25, 21 501-20, nr. 2245, Nederlandse inzet hoofdlijnen MFK 2028.

¹³ Mooie ESF projecten

TABEL 1. TOEGEZEGDE EN VERLEENDE BUDGETTEN ESF+ 2021–2027

Programma ESF+ 2021–2027 Bedragen in miljoenen euro's			
Programma-onderdeel	Toegezegd programma- budget	Reeds verleend aan projecten	Toelichting
Arbeidsmarkttoeleiding in de arbeidsmarktregio's	€ 132	€ 102	Verwachte openstelling resterend budget: eind 2025
Sociale inclusie in de arbeidsmarktregio's	€ 35	€ 15,9	Verwachte openstelling resterend budget: april 2025
Ondersteuning leerlingen in het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (pro en vso)	€ 75	€ 48,3	Verwachte openstelling resterend budget: mei 2025
Dienst Justitiële inrichtingen	€ 20,7	€ 20,7	Verwachte openstelling resterend budget: tweede helft 2025
Sectoren	€ 103,5	€ 35,3	
Totaal ondersteuning mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie	€ 366,2	€ 222,2	
Sociale innovatie	€ 15,8	€ 10,2	Verwachte openstelling resterend budget: tweede helft 2025
Totaal sociale innovatie	€ 15,8	€ 10,2	
Voedselhulp	€ 15,8	€ 15,8	
Totaal Voedselhulp	€ 15,8	€ 15,8	
Technische Bijstand 4% (uitvoeringskosten)	€ 15,9	€ 15,9	
Totaal technische bijstand	€ 15,9	€ 15,9	
TOTAAL ESF+ 21–27	€ 413,7	€ 260,8	<i>Het voor Nederland bestemde ESF+ budget is volledig geprogrammeerd op de verschillende programmaonderdelen van het Nederlandse programma ESF+, zoals goedgekeurd door de Europese Commissie.</i>